

Un felús inèdit cordovès de l'any 230 AH (845 dC)

D. FRANCÈS VAÑÓ

Algunes de les monedes encunyades durant els trenta-dos anys del regnat d'Abd –al-Rahman II (206-238 aH) es diferencien notablement de les anteriors. Si donem un cop d'ull als catàlegs, veiem que les emissions de dirhams són inicialment rudes i d'estil pobre, no gaire millor que les darreres emissions del seu predecessor al-Hakam I (180-206 aH). En canvi, de l'any 229 ja es coneixen monedes força diferents. En unes, les inscripcions són ben netes i marca-des, i aquesta millora de l'estil encara s'aprecia més a les monedes de l'any se-güent, el 230. En canvi, des del 231 fins al 236, l'estil de les monedes va degenerant progressivament, per bé que encara mantenen algunes característi-ques de les iniciades l'any 229. A partir del 237, les monedes recuperen la im-perfecció anterior.

D'altra banda, els felusos de coure presenten força problemes d'atribució. No està clar on, com ni quan es van encunyar, tot i que alguns duen la seca al-Ànda-lus. Eren encunyacions oficials per mandat de l'emir? S'encunyaven en altres llocs sota control del *sahib-al-suq* local, prèvia autorització emiral?

Les fonts escrites i els historiadors que les han estudiat (el *Bilad al-Andalus*, Levi Provençal, etc.) no aporten gaire informació pràctica sobre la fabricació i circulació de la moneda emiral. Haurà de ser l'observació detallada de les mone-des el que ens permeti aventurar noves hipòtesis i solucions. Per exemple, Frochoso atribueix al regnat d'Abd –al-Rahman II uns felusos de mòdul major però de menor gruix (1 mm), que serien encunyats fins als primers anys d'Abd –al-Rahman III. Ara bé, tot i mencionar la presència de la seca al-Àndalus en alguns felusos, Frochoso es pregunta si efectivament aquestes emissions no pertanyien a la seca de Còrdova.

Aquest i altres dubtes poden quedar esvaïts després de presentar una peça inèdita, que respon a la descripció següent:

Felús.

Any 230 aH.

Inèdit.

1

Ø: 16 mm

Gruix: 2 mm

Pes: 2,80 g

2

Ø: 16 mm

Gruix: 1,5 mm

Pes: 2,60 g

El fet de presentar un felús inèdit amb data ja és prou important. Els dos exemplars vistos no permeten assegurar que duguin la seca al-Àndalus. En tot cas, veient aquests exemplars, caldrà replantejar la seriació dels felusos andalusins dels segles VIII i IX. L'encunyació de dírhams ben acabats de l'any 230, esmentada ja per Codera, sembla paral·lela a la fabricació de felusos d'un estil molt semblant. Fixem-nos a la imatge que l'epigrafia de dírhams i felusos és similar, i també ho són alguns guarniments de les orles i de les àrees centrals. Tot indica que són fabricats a la mateixa seca.

Dírham.

Any 230 aH.

Seca al-Àndalus.

Vives 197.

3

Ø: 23 mm

Gruix: 1 mm

Pes: 2,15 g

× 2

× 3

El que és més interessant és que aquests felusos de l'any 230 no tenen un mòdul massa gran i, en alguns aspectes, s'assemblen força a d'altres felusos atribuïts fins avui a l'època anterior dels governadors dependents (vegeu Frochoso XIIIa). En general, la distinció que fa Frochoso entre els felusos dependents i els independents rau principalment en el gruix de les monedes (de 2,5 a 4,6 mm a la primera sèrie, i de 0,6 a 1,0 mm a la segona sèrie) i en la distinta epigrafia. Ara bé, la sort de poder situar cronològicament una emissió de felusos ens permet aventurar també una nova hipòtesi. Si l'any 230 els felusos feien 16 mm de diàmetre i tenien un gruix de 2 mm, aleshores potser no estaven tan allunyats cronològicament dels més gruixuts atribuïts als governadors omeies. Jo crec que quan Abd -al-Rahman I va accedir a l'emirat i va canviar la moneda de plata, també va tenir possibilitats de canviar la de coure. Potser no ho féu immediatament, però em sembla versemblant la hipòtesi que els felusos de l'època dels governadors duïen la llegenda:

*No hi ha cap Déu
tret de Déu*

لا اله الا الله

i que a partir d'Abd —al-Rahman I s'afegís la tercera línia:

*...només Ell
No hi ha company per a Ell*

لا اله الا
الله، بكنه
للسركله

Els primers felusos independents devien ser gruixuts com ho solen ser els que duen la llegenda senzilla. Però, poc a poc, el gruix va anar disminuint i el mòdul es va anar eixamplant. També l'art de les peces anà guanyant amb el pas del temps, tot i que la cura en el procés de fabricació dels felusos no sembla haver estat equiparable a la que tenien per als magnífics dírhams de plata.

Potser amb sort i paciència podrem anar trobant similituds entre felusos i dírhams, de manera que puguem ampliar el ventall cronològic d'emissions conegudes i puguem confirmar o rebutjar la nova hipòtesi proposada, que capgira l'ordenació dels felusos de l'emirat cordovès independent: és a dir, que els felusos més primis i de mòdul major són més moderns que els felusos més gruixuts i de mòdul menor.

BIBLIOGRAFIA

- F. CODERA (1879). *Tratado de numismática arábigo-española*. Madrid.
 R. FROCHOSO (2001). *Los feluses de al-Andalus*. Madrid: Numismática Córdoba.
 A. VIVES (1893). *Monedas de las dinastias arábigo-españolas*. Madrid.